




CHRISTIAN KORDT HØJBJERG

## KOGNITION

Antropologien har en rig tradition for at udforske kulturel betydning og naturen af kulturel viden, som den kommer til udtryk såvel på et specifikt lokalt plan som i sin globale og universelle udformning. Studiet af klassifikation og kategorisering er et klassisk eksempel på denne erkendelsesinteresse, som imidlertid er under konstant fornyelse inden for antropologien. Den del af kognitionsforskningen, som studerer forholdet mellem kultur og kognition, er et godt eksempel på en sådan fornyelse af et klassisk antropologisk forskningsområde. Begrebet kognition er afledt af det latinske ord *cognocere*, som betyder at erkende, og studiet af kognition retter sig mod en række beslægtede emner med tilknytning til den menneskelige bevidsthed som fx læring, perception, hukommelse, planlægning, dømmekraft, evaluering, problemløsning, følelser, intentioner og tro.

De kognitive videnskabers dagsorden består overordnet set i at udvikle en forenet forståelse og forklaring af den menneskelige bevidstheds kapaciteter og frembringelser (menneskets måde at tænke, huske, evaluere, dømme, føle på etc.). I den forstand falder det kognitive projekt sammen med hovedtræk i den vestlige filosofis historie. Til forskel fra ca. 3.000 års filosofisk refleksion, eller spekulation om man vil, arbejder den eller de kognitive videnskaber imidlertid ud fra et videnskabeligt grundlag. Moderdisciplinerne i det, der er blevet kaldt den kognitive akse, består således af eksperimenterende videnskabelige discipliner som fx psykologi, neurovidenskaber og lingvistik, men omfatter også logik, filosofi, antropologi m.fl. Der har i udgangspunktet eksisteret et naturalistisk konstituerende grundlag for de kognitive videnskaber – en „naturvidenskabelig“ teori om den menneskelige bevidsthed. Man taler i den sammenhæng om en metodologisk naturalisme eller en naturalisering af epistemologien, for så vidt at bevidstheden anskues som en samling af kapaciteter og dispositioner i nervesystemet, der på sin side opfattes som en producent af sansninger, tanker og handlinger. I denne naturalistiske synsmåde ligger der et opgør med de „to kulturer“, dvs. med sondringen mellem naturvidenskab og kultur/samfundsvidenskab, eller mellem biologi og kultur.

I modsætning til flere af antropologiens klassikere har der i den moderne antropologi, hvis fokus har ligget på fortolkning, imidlertid vist sig en stadig stigende skepsis over for forsøg på at anskue sociokulturelle forhold ud fra et naturvidenskabeligt grundlag med fokus på forklaring og afdækning af årsagssammenhænge. Som det var tilfældet i kulturantropologiens opgør med sociobiologi i 1970'erne har der i det seneste tiår også



eksisteret en udpræget skepsis med hensyn til kognitionsforskningens relevans for studiet af kulturel betydning og menneskelig adfærd. Både sociobiologien og kognitionsforskningen er blevet kritiseret for at være udpræget reduktionistiske i deres tilgang til sociale og kulturelle forhold. I virkeligheden er det dog langt fra alle „kognitive discipliner“, der bekender sig til det metavidenskabelige grundlag (visionen om en enhedsvidenskab og målsætningen om en generaliserende, lovfremsettende videnskab). Kognitionsvidenskaberne udgør ikke et monolitisk imperium. Bag den fælles reference til det „kognitive“ tegner der sig snarere et univers af mangeartet og sammensat forskning. Herunder også inden for antropologien og fx religionsvidenskaben, som er repræsenteret i dette nummer af *Tidsskriftet Antropologi*. Foruden at lade sig inspirere af indsigter vedrørende den menneskelige bevidstheds form og funktion, produceret af den etablerede kognitionsforskning, bidrager antropologien samtidig til at spørge til og modificere nye selvfølgeligheder ved at studere menneskets måde at udtrykke sig og handle på blandt andre mennesker i naturlige sociokulturelle omgivelser. Som sådan bidrager antropologien ligeledes til at ophæve det århundredgamle skel mellem de „to kulturer“ og det uden at give køb på faglige færdigheder.

